

τῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν τοῦ ἔθνους πρόοδον· ὅταν δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐκ- παιδευθῇ διὰ τῆς Μεθόδου ταύτης ὁ ἑλληνικὸς λαός, τότε ἡ μάθησις, ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ ἀρετὴ θέλει διαδοθῇ εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῆς ἑλληνι- κῆς κοινωνίας, τότε ἀληθὴς εὐδαιμονία θέλει πα- ρακολουθήσῃ καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὰς ἐπερχο- μένας γενεάς.

Ὁ σοφὸς Ἀμελος λέγει, (σημ. Κοκκῶνη) ὅτι ἡ εὐδαιμονία πάσης ἐπικρατείας εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν παιδείαν τῶν κατοίκων της, καὶ ὅτι ἡ ἀληθινὴ αὐτῆς δύναμις καὶ ἡ σύστα- σις θεμελιούνται οὐχὶ τόσοσιν εἰς τὴν ἔκτασιν τῶν ὀρίων της, ἢ εἰς τὸ πλῆθος τῶν περιεχομένων εἰς αὐτὴν ἀνθρώπων, ὅσον εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ δια- νοητικὴν τελειότητα τῶν πολιτῶν της· αἱ ὕλκαι δυνάμεις δὲν εἶναι καὶ αἱ βεβαιότεραι ἢ βα- σιμώτεραι· ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ κυρία δύναμις, λέ- γει ὁ Βάκων . . . (ἴδε l'enseignement mutuel à l'introduction p. 9. Joseph Hamel conseil- ler aulique en Russie. Paris 1830).

ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΚΟΥΣΚΟΥΡΗ.

Ο ΟΛΙΒΙΕΡΟΣ.

Λήγημα Ἰουλίου Σαρδώ.

(Συνέχεια, ὅρα φυλλάδιον 44).

Ὅποιον ταξειδίον, φίλε μου! Κατὰ πρῶτον ἐ- λάβομεν τὴν πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὁδόν. Καθὼς δὲ τὸ εἶχε προεῖπει ὁ ἱατρὸς, ἅμα ὑπερέβημεν τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας, ἡ παραφροσύνη τοῦ Γάστῳος κατέ- στη ἡπιωτέρα καὶ μᾶλλον εὐπλησίαστος. Ἀληθῶς εἰπεῖν, ἕν μόνον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ εἶχε προσ- βληθῇ, τὸ δὲ λοιπὸν ἦν ὑγιὲς ὡς καὶ πρότερον. Ἐλάλει μὲν περὶ παντὸς διὰ τῆς συνήθους τοῦ εὐ- αισθησίας, ἅμα ὅμως προέφερον τὸ ὄνομα τῆς γυ- ναικὸς τοῦ, ὁ Γάστῳ ἠλλοιοῦτο καὶ τὸ λογικόν του συνεταράσσετο πάραυτα. Οὕτω λοιπὸν ἀμφό- τεροι μετεβαίνοντες ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐγὼ μὲν παντὶ τρόπῳ καὶ παντὶ θένει ἀγωνιζόμενος νὰ διαλύσω τὸν περικαλύπτοντα τὸ λογικὸν αὐτοῦ ζόφον, αὐτὸς δὲ πανταχοῦ συνεπιφέρων τὴν ἀπό- γνωσιν τῆς ψυχῆς του· διότι, ἂν ἐνίοτε ἡ παρα- φροσύνη ἐφαίνετο प्राϋνομένη, ἡ μνήμη του ὅμως, μᾶλλον ἀνηλεὲς, δὲν τῷ ἄφινεν οὔτε ἀνάπαυσιν, οὔτε ἀναψυχὴν. Διὸ, ὅθεν καὶ ἂν ἐστρέφετο, ὁ δυσ- τυχεὲς ἄλλο δὲν ἐπετύγγανεν ἢ ἀλλαγὴν τῶν βα- σάνων του. Ἐν τούτοις, θρησκευτικῶς ἐτήρουν ἐ- γὼ τὴν ὑπόσχεσιν ἣν ἀναχωρῶν εἶχον δώσει τῇ κομῇ καὶ τῷ ἱατρῷ. Ἐγραφον πρὸς αὐτοὺς καὶ τοῖς διεκοίνουν πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ αὐτοὶ ἀ- κριβῶς ἀπήντων πρὸς ἐμέ. Δύο δὲ μῆνας μετὰ τὴν

ἀναχώρησιν ἡμῶν, ἔλαβον εἰς Γενεύην ἐπιστολὴν τῆς Κ. Βαλγρανδ. Θὰ τὸ πιστεύσῃς; ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔληγεν εἰς κραυγὴν ἐλπίδος! Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐφάνη εἰς ἐμέ, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἀ- νελπίστως ἀναδυόμενον αἴφνης πλοῖον φαίνεται πρὸς τὸν ἐν μέσῳ πελάγει πνιγόμενον. Εἰς αὐτὴν δὲ καὶ ὁ ἱατρὸς προσετίθει λέξεις τινὰς δι' ὧν μοι ἐπεβεβαίον μὲν τὴν χαρμόσουν ἀγγελίαν, μὲ συνε- βούλευε δὲ νὰ τηρήσω αὐτὴν μυστικὴν ἀπὸ τὸν Γάστῳνα. Μετὰ δὲ τινὰς ἔτι μῆνας, ἐλάβομεν ἐν Φλωρεντίᾳ δύο ἐπιστολάς παρὰ τοῦ αὐτοῦ τα- χυδρόμου, τὴν μὲν τῆς κομῆσης, τὴν δὲ τοῦ ἱα- τροῦ. Ἡ πρώτη ἦν ὕμνος εὐγνωμοσύνης εὐσεβοῦς· τὴν ἀνέγνωσα γονυκλιτὶ καὶ τὴν ἔβρεξα τοῖς δά- κρυσί μου. Ἡ δευτέρα περιεῖχε τὰς περὶ τοῦ μέλ- λοντος ὁδηγίας μου. « Οὐδὲν εἶναι ἀπελπιστικόν, τὰ πάντα δυνατόν νὰ ἐπανορθωθῶσι, προσετίθει ὁ γέρον ὑποδείξας μοι τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ἐβάλλο- μεν· μὴ λησμονῆς μόνον ὅτι ὁ Κ. Βαλγρανδ πρέ- πει τὸ πᾶν νὰ ἀγνοῇ καὶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπι- χειρήματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς ἐχεμυθίας σου. »

Μῆνες δὲ, ἔτη ὀλόκληρα εἶχον οὕτω παρέλθει, ἀλλ' οὐδ' ἡ ἐλαχίστη μεταβολὴ εἰς τὴν κατάστα- σιν τοῦ δυστήνου ἡμῶν φίλου. Εἶχομεν ἤδη περι- ελθεῖ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, ἐπεσεκέθημεν τὴν Ἀνατολὴν, ἀλλ' ἡ παραφροσύνη τοῦ παντα- χοῦ τὸν εἶχε παρακολουθήσει. Μέχρι καὶ τῶν προ- πόδων τοῦ Ὀλύμπου, μέχρι καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, πανταχοῦ εἶχεν ἰδεῖ μυστηριώ- δεις τῆς γυναικὸς τοῦ κλητῆρας. Μόλις ἐστήναμεν τὴν σκηνὴν ἡμῶν καὶ ἔπρεπε παραχρῆμα νὰ λύ- σωμεν πάλιν αὐτήν.

— Ἀλλὰ, τὸν ἡρώτων ἐνίοτε, πόθεν τὸ συμπε- ραίνεις ὅτι ἡ σύζυγός σου, γυνὴ τόσοσιν γλυκεῖα, τό- σον τρυφερὰ καὶ τόσοσιν ἀφωσιωμένη, θέλει τὸν θά- νατόν σου καὶ σὲ καταδιώκει μὲ τόσοσιν λύσσαν;

— Πόθεν τὸ συμπεραίνω; ἀνεκραύγαζεν, ἀλλ' εἰσαίτρελλός, μὰ τὸν θεόν, Μάριε! Ἡ μήτηρ συγχωρεῖ ποτὲ τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ της; Καὶ ἐγὼ δὲν ἐφθ- νευσα τὸ τέκνον της; . . .

Καὶ ἤρχιζον τότε ὅργαι καὶ παραφοραὶ ἀκατα- νόμαστοι, ἐπαναστάσεις ἀνήκουστοι κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀπίστευτοι κατὰ τῆς Προνοίας ὕβρεις, ἐνῷ αὕτη ἐνήργει ὑπὲρ αὐτοῦ!

Ἐψευδόμην, ἐπεδείκνυνον ἐμαυτὸν καλῆτερον ἢ ὅσον εἶμαι, ἐὰν σοὶ ἔλεγον, φίλε μου, ὅτι ποτὲ δὲν ἠσθάνθην ἐκλιποῦσαν τὴν γενναϊότητά μου, ἐκ τοῦ ἄχθους τῆς ἐντολῆς ἣν ἀνεδέχθην. Διότι ἦν, πιστευσὸν με, ἐντολὴ βαρυτάτη καὶ πολλὰκις παρ' ὀλίγον συνετρέβην ὑπ' αὐτήν. Ἡ ἐπιμέλεια λεπτῶν ἤθελεν εἰσθαῖ ἐνασχόλησις εὐχερὴς καὶ εὐάρεστος· διὰ τὸν ἐν συντροφίᾳ μετὰ παράφρονος ζήσαντα. Ἐπήρχοντο μάλιστα στιγμαὶ καθ' ἃς μετ' ἀγωνίας ἡρώτων ἐμαυτὸν ἂν πραγματικῶς καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ἤμην παράφρων, ὡς ὁ Γάστῳν τὸ ἐβεβαίον. Καὶ σήμερον ἔτι δὲν εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος ἐὰν ἡ παραφροσύνη δὲν εἶναι ἀσθένεια μεταδοτικὴ.

Ἀλλὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ θάρρους καὶ τῶν δυνάμεών μου, συχνά μοι ἤρχοντο αἱ ἐκ τῆς πατρίδος ἐπιστολαί. Ἐξ αὐτῶν δὲ αἱ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἱατροῦ ἀπέπνεον τὴν ἐμπιστοσύνην, αἱ δὲ τῆς νέας κομῆσης, καὶ τοὶ πάντοτε ὑπὸ τῆς θλίψεως κεκαλυμμένοι, ὁμοίαζον ὅμως πρὸς τὸν θουελλῶδη οὐρανὸν ὅπισθεν τῶν πεπικνωμένων νεφῶν τοῦ ὁποίου ὑπολάμπει ὁ ἥλιος· τὸ μειδίαμα ἀνεμιγνύετο ἐν αὐταῖς μετὰ τῶν δακρύων, καὶ ἡ ἀθῶα παιδρότης ὑπεφαίνετο ὑπὸ τὴν κατήρειαν τῆς θλίψεως. Τρία ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν· ἐν ἔτος ἀκόμη καὶ ἡγγίζομεν πρὸς τὴν τελευταίαν δοκιμὴν· ἐν ἔτος καὶ ἰσως ὁ Γάστων ἐσώζετο!

Ἀλλὰ, καὶ τοὶ ἡσυχώτερον τῶν τριῶν προλαβόντων, τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἦν ὀλιγώτερον τραχύ. Μετὰ μακράς ὁδοιπορίας ἐγκατέστημεν ἐπὶ τέλους ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τινος ὁ Γάστων εἶχε περιπέσει εἰς ἐντελῆ τι-

να ἐκλυσιν ἥττον μὲν ἀφόρητον, μᾶλλον ὅμως τῶν παραφορῶν τῆς μανίας ἐπίφοβον. Ἡμέρας, ἐβδομάδας ὁλοκλήρους ἔμενε χωρὶς λέξιν νὰ προφέρῃ. Ἐάν δ' ἐγὼ ἐπειρώμην νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν τῆς ἀποναρχώσεως ταύτης, ἐκεῖνος ἠτένιζεν εἰς ἐμὲ βλέμμα στυγνὸν καὶ ἐμειδία ἡλίθιον. Πρὸς πᾶν ὅ,τι τῷ ἔλεγον, αἰετοτε ἀπεκρίνετο. — Ὁ Ὀλιβιέρος ἀπέθανεν· ἐγὼ ἐφόνευσα τὸν υἱόν μου. Κατεφόδιζε μὲν ἔτι αὐτὸν τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ παραπροσύνη δὲν ἐτάραττε πλέον ἢ δυνάμεις ἐξηντλημένας, ὁ δῆστηνος πάραυτα σχεδὸν κατέπιπτεν εἰς τὴν ἄφωνον ἀκίνησίαν του. Ἀδιαφορῶν περὶ πάντων, ἡγνόμεν, οὐδ' ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ ποῦ τὸν ἔφερον. Πάντα τὰ μέρη τῷ ἦσαν καλὰ, ἤρκει νὰ ᾔτο μακρὰν τῆς Γαλλίας. Δικαίως λοιπὸν καταπεφοβημένος ἐγὼ, ἔγραψα πρὸς τὸν ἱατρὸν δεόμενος αὐτοῦ νὰ συντέμῃ μακρύτερον τόσῳ μακρὸν, ἀλλ' ὁ ἀνηλεὲς ἐκεῖνος μοὶ ἀπεκρίθη. — Περίμενον.

Ε΄.

Ἄλλ' ἤγγισε τέλος καὶ ἡ μεγάλη ἡμέρα. Τέσσαρα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' οὗτου ἀφήσαμεν τὴν Γαλλίαν. Ἐσπέραν τινὰ ἀνήγγειλον αἰφνης τῷ Γάστῳ ὅτι ἀναχωροῦμεν.

— Καὶ διατί; εἶπε· καλὰ εἰλεθα ἐδῶ, ἃς μείνωμεν.

— Δὲν πρέπει νὰ διστάξης, ἐπανελάβον. Τὸ καταφύγιόν μας ἀνεκαλύφθη καὶ πάλιν· εἰς τὸ χωρίον εἶδον περιφερομένους ἀνθρώπους ὑπόπτους. Πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς σου.

Πράγμα παράδοξον, πόσον ὁ δυστυχὴς οὗτος ἡγάπα τὴν ζωὴν. Ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὸν παράφρονά αὐτὸν ἀφίνει τὸ ἐνστικτὸν τῆς ἰδίας συντηρήσεως. Ἠγέρθη λοιπὸν καὶ μετ' ἡκολούθησε.

— Ποῦ ὑπάγομεν; μετ' ἡρώτησεν ἀναβὰς εἰς τὸ ὄχημα.

— Εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἀπεκρίθην ἀδιστακτικῶς.

ἔχουσε τότε βαθὺν στεναγμὸν, ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων τῆς ἀμάξης καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν ληθαρίαν ἐξ ἧς πρὸς στιγμὴν τὸν εἶχον ἀποσύρει.

Ἡ δὲ ταχυδρομικὴ ἄμαξα ἡ φέρουσα ἡμᾶς, ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια ἀδιαλείπτως ἐχώρει καὶ ὡς βέλος ἐτρέχαμεν. Εἰς τὸ κιώτιον τῆς ἀμάξης εἶχον θέσει ἐγὼ τροφὰς ὅπως μὴ ἀναγκαζώμεθα νὰ καταβαίνομεν εἰς τὰ ξενοδογεῖα. — Ἐφ' ὅσον δὲ διήρκεσεν ἡ ὁδοπορία, οὐδεμίαν ἐρώτησιν μοὶ ἀπέτεινεν ὁ Γάστων, οὐδὲ βλέμμα ἔρριπεν ἐπὶ τῶν θέσεων ἃς διηρχόμεθα. Ἄπαξ δὲ μόνον ἠνέωξε τὸ στόμα ὅπως μοὶ εἶπῃ ῥιγῶν.

— Εἶναι ψῦχος ἐδῶ . . . φθάνωμεν. Καὶ ἐτυλίχθη εἰς τὸν μανδύαν του.

Μεσοῦσης δὲ τῆς τετάρτης νυκτὸς ἐν ζοφερᾷ καὶ θυελλώδῃ ὥρᾳ τὸ ὄχημα ἔστη πρὸ κατοικίας ἐν ἣ οὐδὲν φῶς ἐφαίνετο. Προσεκάλεσα τὸν Γάστων νὰ καταβῇ καὶ τὸν ἔφερα ἀκροποδητὴ καὶ οἰονεὶ λάθρα διὰ μακρῶν ἰδιαδρόμων. Ἐνῷ δὲ ἥνοιγα τὴν θύραν δωματίου σκοτεινέου,

— Ποῦ εἴμεθα; μοὶ εἶπεν.

— Εἰς χωρίον τι, πλησίον τῆς Μόσχας.

Ἐπειδὴ δὲ ἠπόρει διὰ τὸ σκότος ἐν ᾧ ἅπαντα ἡ οἰκία ἦν βεβυθισμένη, τῷ ἀπεκρίθην ὅτι πιθανὸν μᾶς παρηκολούθησαν καὶ ὅτι ἐφοβούμεν νὰ διεγείρω ὑπονοίας. Εὐχαριστηθεὶς εἰς τὴν ἀποκρίσιν μου καὶ καταβεβλημένος ἐκ τοῦ κόπου, κατεκλίθη ἄνευ φωτὸς, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκοιμήθη ὑπνὸν βαθύτατον.

ΣΤ΄.

Εἶχε δὲ πρὸ πολλοῦ ἀνατελεῖ ἡ ἡμέρα, ὅτε ὁ Γάστων ἐξηγέρθη τοῦ ὑπνου. Φαιδρὸς τοῦ φθινοπώρου ὁ ἥλιος εἰσῆρχετο εἰς τὸ δωματίον του. Ἡ πρωτὴ αὐρὰ, τὰ μῦρα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου συνεπαγομένη, εἰσέδυσεν διὰ τοῦ ἡμιανεωγμένου παραθύρου, καὶ ἐβύθιζεν αὐτὸν εἰς γλυκεῖαν τινὰ καὶ γαλήνιον μελαγχολίαν. Θαμβωθέντες ἐκ τῆς ζω-

ρᾶς τοῦ φωτὸς λάμψεως, οἱ ὀφθαλμοὶ του, ἅμα ἀνοίγοντες πάραυτα σχεδὸν ἐκλείσθησαν, καὶ αὐτὸς διέμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, ἥτις οὔτε ὕπνος εἶναι, οὔτε ἐγρήγορσις δύναται νὰ ὀνομασθῇ, ναυουριζόμενος ὑπὸ τοῦ ποικίλου ἐκείνου ταραχῶ θν' ἄλλοτε ἤκουε κατὰ τὴν ἀνέγερσίν του καὶ θν' ἀπετέλουν τὰ ἐωθινὰ τῶν ποιμένων ἄγρια, τὰ ἡδέα τῶν ἀπείρων πτηνῶν κελαδημάτα, ὁ ἀπομεμακρυμένος τοῦ καταρράκτου κρότος καὶ τῶν πλησίων βλακίων ὁ μινυρισμὸς, ὁ βαρὺς καὶ μονότονος τοῦ μύλου τριγμὸς, καὶ ἐγγύτερον αἱ φαιδραὶ παιδικαὶ φωναὶ αἱ ὑψούμεναι εἰς τὸν εὐνυχὸν καὶ δροσοφρόν ἀέρα τῆς πρωῆς. Οἱ θόρυβοι οὗτοι, αἱ μελωδία αὐταὶ αἱ ἀγροτικαὶ μετέφερον τὴν φαντασίαν τοῦ ταλαιπώρου Γάστωνος εἰς τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τῆς νεότητός του. Παπνιγμένη τῇ φωνῇ ἐψύχισε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ, τὸ ὄνομα τῆς γυναίκος του, καὶ δάκρυ θαλερὸν κατέρρευσεν εἰς τὰς παρειάς του. Ἐν τούτοις οἱ θυελλώδεις λογισμοί, οἱ ἐπὶ στιγμὴν κατευασθέντες, ἤρχιζαν γογγύζοντες εἰς τὸ στῆθος του. Ἀνεκάθησεν αἶφνης ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἔρριψε περὶ αὐτὸν βλέμμα θαυμασμοῦ καὶ ἀπορίας. Ἦτον εἰς τὴν οἰκίαν του ὑπὸ τὴν στέγην τῶν πατέρων αὐτοῦ, τὴν στέγην ἐκείνην ἥτις ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐκάλυπτε αὐτὸν καὶ τὴν εὐτυχίαν του. Ἀνεγνώριζεν ἐν πρὸς ἐν πάντα τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν ἀντικείμενα, τὰ βιβλία, τὰς εἰκόνας, τὰ ἐπιπλα, πάντα τέλος ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἅπερ ἡ συνήθεια καθιστᾷ ἡμῖν ἀγαπητά. Ἐφερε τότε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ μέτωπον, ὡς ὁ ἐρωτῶν ἑαυτὸν ἂν ὅσα βλέπει δὲν εἶναι ἀπάτη τις ὀπτική ἢ πλάνη ἐνυπνίου ὀνείρου, ὅτε ἐπιστραφεὶς εἶδε παρὰ τῷ προσκεφαλαίῳ αὐτοῦ τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἱατρὸν ἐν μειδιάματι προσβλέποντας αὐτόν.

— Λοιπὸν, φίλτατε κόμη, εἶπεν ὁ γέρον φαιδρῶς, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν πηγαίνομεν κακὰ σήμερον. Ἰδοὺ ἐπεραιώσαμεν τὰς ὑποθέσεις μας· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εὐθηνὰ τὴν διεφύγομεν. Διότι δυνάμεθα νὰ καυχήσωμεν, ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς ὅτι εἶδαμεν τὰς πύλας τοῦ ταρτάρου.

— Ἄ! σὺ, ἱατρὲ, σὺ τὸν ἔσωσες, ἀνεφώνησεν ἡ Κ. Βαλγρὰνδ.

— Ἐγὼ, κυρία; . . Ὅχι δὲ, ὅχι· ὁ Κ. Κόμης, καλῶς ποιῶν, ἐφρόντισεν νὰ σωθῇ μόνος. Δὲν ἄφησεν ἑαυτὸν γ' ἀποθάνῃ ὡς ἀνέστης τις, καὶ ὅταν μάλιστα ἀναλογίζωμαι ὅλους τοὺς λόγους οὓς ἔχει ὅπως ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν, ὁμολογῶ ὅτι ὁ Κ. Κόμης καλῶς ἐπραξε.

— Φίλτατε Γάστων! εἶπε τότε ἡ Κ. Βαλγρὰνδ διὰ φωνῆς περιπαθῆς δηλοῦσης τὴν ἀγάπην, ἡξεύρεις, φίλε μου, ὅτι μᾶς ἐφόβισες ὅλους; Ἠξεύρεις ὅτι ἐν τῇ ληρῇ τοῦ πυρετοῦ δὲν ἐγνώριζες πλέον τὴν σύζυγόν σου; . . Ἀλλὰ τώρα μετ' ἐγὼ γινώριζεις, δὲν ἔχει οὕτω; Δὲν σοῦ προξενῶ πλέον φόβον; Εἶμαι ἐγὼ, ἐγὼ ἥτις σὲ ἀγαπῶ καὶ σώζομαι σοῦ σωθέντος!

— Ἄς ἴδωμεν τί λέγει καὶ ὁ σφυγμὸς οὗτος προσέθετο ὁ ἱατρὸς λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ Γάστωνος.

— Ἐ! λοιπὸν, ἱατρὲ; ἠρώτησεν ἡ νέα Κόμητα.

— Λοιπὸν, κυρία μου, ὁ σφυγμὸς οὗτος δὲν διατάζει νὰ μᾶς διαβεβαιώσῃ ὅτι πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ὁ Κ. κόμης θὰ ἴναι ἐπὶ ποδὸς καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ λάβῃ εὐχαρίστως τὸ βραστὸν ἀπὸ τὴν λευκὴν χειρὰ σας.

Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ὁ Γερμανὸς εἰσῆλθεν. Ἐπλησίασε πρὸς τὴν κλίνην τοῦ κυρίου του καὶ ἠρώτησε περὶ τῆς υγείας του, ὥστε τὸν εἶχεν ἰδεῖ τὴν προτεραίαν. Ὁ Γάστων ἐβλεπεν ἀλληλοδιαδόχως τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἱατρὸν. Ἐνόμιζεν ὅτι ὤνειροπόλει. Αἶφνης ἐσκίρτησε καὶ ἀνεκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης. . . Διότι εἶχεν ἀκούσει φωνὴν παιδικὴν ψελλίζουσαν ὑπὸ τὸ παράθυρόν του. Ἡ Κ. Βαλγράνδ ἐχώρησε πρὸς τὸ παράθυρον, ἤγειρε τὸ παραπέτασμα καὶ ἐπρόφερε τοὺς ἀπλοῦς τούτους λόγους.

— Ὀλιβιέρε, ἔλα νὰ καλημερίσῃς τὸν πατέρα σου.

Ἡ θύρα τότε ἠνέωγε καὶ ὠραῖον μικρὸν εἰσῆλθε ζωηρῶς εἰς τὸν κοιτῶνα. Ἐπῆδησεν εἰς τὴν κλίνην, ἔρριψε τοὺς λευκοὺς τοῦ βραχίονα περὶ τὸν τράχηλον τοῦ Γάστωνος καὶ τῷ εἶπε.

— Καλημέρα, πάπα. . .

Ἦτον αὐτὸ, ἦτον ὁ Ὀλιβιέρος. Καὶ μητρὸς ὀφθαλμοὶ ἠδύνατο νὰ ἀπατηθῇ. Ἦτον ὁ Ὀλιβιέρος, τοιοῦτος οἷον ἐγνωρίσαμεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀπαίσιον ἐκείνην ἡμέραν καθ' ἣν ὁ πατήρ του τὸν εἶχε φέρει μετ' ἐκυτοῦ. Εἶχε τοὺς αὐτοὺς ὀφθαλμοὺς, γλαυκοὺς καὶ διαυγεῖς, τὸ αὐτὸ στόμα, τὸ δροσερὸν καὶ γελῶν, τὴν αὐτὴν κόμην, τὴν ξανθὴν καὶ λεπτότριχα. Εἶχε πλησίον τῆς δεξιᾶς βλεφαρίδος τὴν αὐτὴν ἐλαίαν, καὶ κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς ῥινὸς ὑπὸ τὴν διαφανῇ ἐπιδερμίδα τὴν αὐτὴν κυανθὴν φλέβα. Ἀκίνητος, ἐκθαμβος, ἄφωνος, ὁ Γάστων τὸν κατεβρόχιζε διὰ τοῦ βλέμματος καὶ ἐψηλάφει αὐτὸν διὰ χειρῶν ἀπλήστων καὶ τρεμουσῶν. Τέλος, διὰ κινήματος ἀποτόμου ἔσχισε μᾶλλον ἢ ἠνέωξε τὸν χιτῶνα τοῦ παιδίου, καὶ βλέπων λευκὸν καὶ ὀμαλὸν ὡς φύλλον ἐλέφαντος τὸ στήθος ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ ἐξήτει εἰς μάτην τὸ ἵχνος τοῦ θανατηφόρου μολύβδου, ἀδυνατῶν πρὸς συγκινήσεις τοσούτω σφοδράς, ἔπεσεν εἰς λειποθυμίαν κρατῶν τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Ζ'.

Ὅτε δὲ συνῆλθεν εἰς ἐκυτὸν, ἡ Κ. Βαλγράνδ καὶ ὁ ἱατρὸς ἐκάθηντο παρὰ τῷ προσκεφαλαίῳ του ὁ δὲ μικρὸς Ὀλιβιέρος ἐπαίζεν εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης.

— ὦ φίλοι μου, εἶπε τέλος, τί συνέβη; τί συμβαίνει;

— Τί συνέβη, φίλτατέ μου Κόμη; ἀπεκρίθη ὁ ἱατρὸς Ἦτο βαρέως ἀσθενής. Εἶχες τὴν ἀσθένειαν ἐκείνην ἣν ἡμεῖς οἱ ἐπιστήμονες ἀποκαλοῦμεν

ἐγκεφαλίτιδα, οὔτε περισσότερον, οὔτε ὀλιγώτερον, ἀγαπητέ μου υἱέ. Τί συμβαίνει; Τὸ βλέπεις; μετὰ τῆς υγείας, ἀνευρες τὸ λογικόν, καὶ μετὰ τοῦ λογικοῦ τὴν εὐτυχίαν. Οὐδὲν τούτου δυσκολώτερον.

— Ὁ πάπας ἱατρὲυθή, ὁ πάπας μου δὲν εἶναι πλὴν ἄβρῳστος. . . Χαίρω πολὺ, ἐγώ! εἶπεν ὁ Ὀλιβιέρος μεταξὺ φυλλολογῶν βιβλίον εἰκόνων, ὅπερ ὁ Γάστων ἐνεθυμείτο ὅτι ἔφερεν ἐκ Νάντης μίαν ἡμέραν εἰς τὸν υἱόν του.

— Ἐγκεφαλίτιδα! . . . ἐψιθύρουν ὁ Γάστων ὡς πρὸς ἐκυτὸν λαλῶν. . . Ἀλλὰ, ἱατρὲ, ἦμην λοιπὸν παράφρων; προσέθετο ἀτενίζων ἐπὶ τὸν γέροντα βλέμμα ἀνήσυχον.

— Ἔστω μεταξὺ ὑμῶν, ἀγαπητέ κόμη! δὲν εἶχες τὴν κεφαλὴν εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν. Ἐν διαστήματι ἐξ ἐβδομάδων, ὑπὸ τοῦ φίλου σου Μαρρίου συνοδευόμενος, ἀνέβης ὄρη καὶ κατέβης κοιλάδας χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀφήτης τὴν κλίνην σου.

— Ἐξ ἐβδομάδας! ἐφώνησεν ὁ Γάστων. ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι αἰῶνες παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἡμέρας. . .

— Καθ' ἣν ἔπεσες ἀσθενής, εἶπεν ἡ κόμησα ἀπαρτίζουσα τὴν ἀρξαμένην φράσιν. ὦ φίλε μου! καὶ εἰς ἡμᾶς αἱ ἐξ αὐταὶ ἐβδομάδες ὑπῆρχαν αἰῶνες θλίψεων καὶ ἀγωνιῶν.

— Ἐξ ἐβδομάδες! ἐπανελάβεν εἰπὼν ὁ Γάστων.

— Εἰ; καὶ ἡμισὺς μὴν πυρετοῦ καὶ παραληρήσεων. . . Ὁ Κ. Κόμης δὲν μένει εὐχαριστημένος; ἀνέκραξεν ἐν γέλωτι ὁ ἱατρὸς.

— Ἀλλὰ πῶς τοῦτο συνέβη; ἠρώτησεν ὁ Γάστων ἐν ἀγωνιώδῃ περιεργείᾳ.

— Σοὶ τὸ ἀναμνησκῶ, φίλε μου, εἶπεν ἡ νέα κόμησα ἐργαζομένη κέντημά τι διακοπὴν πρὸ τεσσάρων ἐτῶν καὶ ἀρξάμενον ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ Γάστωνος. Εἶχες ὑπάρχει μετὰ τοῦ Ὀλιβιέρου νὰ δειπνήσῃς εἰς τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν γείτονος. Ὁ καιρὸς πρὸ ἡμερῶν ἔρριψε πρὸς τὴν θύελλαν, ἔπασχες δὲ ἤδη τὴν κεφαλὴν. Μετὰ τὸ δεῖπνον ὅπερ, λέγουν, ἦτο εὐθυμον. . .

— Εὐθυμότατον, εἶπεν ὁ ἱατρὸς ἐν εἰδὲι σκέψεως.

— Μετέβητε εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ ἐκεῖ οἱ φίλοι σου διεσκέδαζον, σκληρὰν διασκέδασιν, πυροβολοῦντες τὰ ἄθῳα μικρὰ πτηνὰ. Ὁ Μάριος μᾶς βεβαίῳ ὅτι ἔκαιεν ἤδη τὸ πρόσωπόν σου ὡς πῦρ.

— Ὁ Κ. κόμης εἶπεν ὁ ἱατρὸς, εἶχε πίνει κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἀρκετὸν οἶνον τοῦ Βουβραί.

— Παραβάς λοιπὸν τὴν ὑπόσχεσιν ἣν μοὶ ἔδωκες τὴν προτεραίαν, ἐξηκολούθησεν ἡ κόμησα, ἔλαβες ἐν πυροβόλῳ. . . τὸ τοῦ Μαρρίου. . .

— Ναί! ναί! ἀνεφώνησεν ὁ Γάστων αἰσθανόμενος ἀναγεννώμενα συγχρόνως ἐν ἐκυτῷ καὶ τὸ λογικὸν καὶ τὴν παραφροσύνην. . . ἔλαβας τὸ πυροβόλον τοῦ Μαρρίου. . . ὁ Ὀλιβιέρος ἴστατο εἰκοσι βήματα μακρὰν μου. . . ἤγειρα ἀποτόμως τὸ ὄπλον. . . ἡ βολὴ ἐκφεύγει. . .

— Καὶ ὁ Κ. Κόμης πίπτει, εἶπεν ἡ σύγχως ὁ ἱατρὸς, ὁ Κ. Κόμης πίπτει ὡς κεραυνόπληκτος. Ἴδού

τὴ ἀποτελέσματα ἐπιφέρει ἡ πολλὴ πόσις οἴνου Βουδραϊκοῦ.

— Καὶ ἡ ἀπειθεία εἰς τὴν γυναῖκα, προσέθηκεν ἡ κόμησα.

— Καὶ τότε, τί συνέβη, ἠρώτησεν ὁ κόμης ἀπομάσσων τὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου βέοντα ἰδρώτα.

— Ὅ,τι ἔπρεπε νὰ συμβῇ, ἀπεκρίθη ὁ γέρον. Σὲ ἔφεραν εἰς τὴν οἰκίαν σου σηκωτόν. Κρίνε ὁποία εὐάρεστος ἐκπληξίς διὰ τὴν ἀγαθὴν ταύτην μικρὰν κόμησαν, ἥτις σὲ εἶδεν ἀναχωροῦντα εὐδιάθετον καὶ ὑγιᾶ! Δύο ὥρας ὕστερον, ἐκαθήμεν ὡς καὶ τώρα παρὰ τῇ κλινῇ σου. Διὰ νὰ σοὶ τὸ εἶπω δὲ ἐλευθέρως, σὲ ἐνόμιζον ἀπολωλότα. Δὲν εἰξεύρεις, νέε φίλε μου, τί θὰ εἰπῇ οἶνος τοῦ Βουδραϊ. Εἶναι ἐγκεφαλῆτης ἐν φιάλῃ. Τὴν ὕστεραίαν εἶχες φλογώδη τὸν πυρετὸν καὶ τὴν ὠραιότεραν τῶν παραληρήσεων ἀφ' ὧσας διέστρεψάν ποτε τὸν νοῦν εὐπατρίδου. Πῶς ἐπήγαίνες, δι' ἀγάπην Θεοῦ! Ὅποια ὄνειροπόλησις! ὁποῖος παράφορος καλπασμὸς εἰς τὰς πεδιᾶδας τῆς φαντασίας! Τὰ ἐνθυμῆσαι ὅλα ταῦτα τὰ ὠραῖα ὄνειρα;

— ὦ! φρικώδη ὄνειρα εἰπέ τα, ἰατρέ! ἀνέκραζεν ὁ Γάστων κρύπτων τὸ πρόσωπον ἐν ταῖς χερσί.

— Ναί, υἱέ μου, εἶπεν ὁ ἰατρός, ναί, ὄνειρα καταχθόνια!... ἀλλ' ἰδὲ ὀλίγον τὸν παλληκαρᾶν τοῦτον, προσέθετο δεικνύων τὸν Ὀλιβιέρον· φαίνεται ὅτι μόλυβδος διεπέρασε τὸ στῆθος του; Καὶ ἡ ἐνάρετος καὶ γλυκεία αὐτῇ γυνὴ σοὶ φαίνεται ἔτι ὅτι θέλει νὰ σὲ παραδώσῃ εἰς τὸν δῆμιον;

Τὸ πρόσωπον τοῦ Γάστωνος εἶχε φωτισθῇ καὶ τὸ μέτωπόν του ἠθρίασεν. Αἱ σκιαὶ αἱ ἀπὸ τετραετίας ἤδη περικυκλοῦσαι αὐτὸν διελύθησαν διαμιάς συνεπιφέρουσαι τὸ αἵματηρὸν φάντασμα τῆς πραγματικότητος. Ἠνέωξε τότε τὰς ἀγκάλας εἰς τὴν σύζυγον, εἰς τὸν υἱόν του καὶ, ἐνόνων αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ περιβολῇ ἐπὶ τῆς καρδίας του, τοὺς ἔβρεξε μὲ τὰ δάκρυά του, τοὺς ἐκάλυψε μὲ τοὺς ἀσπασμούς.

Ἐπὶ τούτοις ἔφθασα καὶ ἐγώ. Εἶχον κείρει τὸ γένειον τὸ αὐξηθὲν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, ὅπερ, τὴν προτεραίαν ἔτι μὲ παρίστανε ὡσεὶ ἰταλὸν τινα ἀγύρτην περιπλανώμενον. Ἡ ἀφαίρεσις δὲ αὐτῇ μου ἀνενέωσε τὴν ὄψιν κατὰ τέσσαρα ἔτη. Ἡμῶν ἐνδεδυσμένος ὡς τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Γάστων ἐδείκνυσε παρ' ἐμοί. Ἰδὼν με ἠσθάνθη στιγμιαίαν τινὰ ταραχὴν καὶ ἀμφιβολίαν. Ἀλλ' ἐγὼ προσποιήθην ὅτι οὐδὲν ἐνόησα, τῷ συνεχάρην δὲ ἐπὶ τῇ ἀναρρώσει του καὶ ἡσταιεύθην ὅσον κάλλιον ἡ δυνάμην διὰ τὰς περιγήσεις αἱ ὁμοῦ ἐξετελέσμεν διὰ τοσοῦτω ὀλίγων ἐξόδων.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, προσεθέμην εἰτα, ἰσχυρότεραν ἐνόμιζα τὴν κεφαλὴν σου. Ὅταν πλέον ἔλθῃς νὰ δειπνήσῃς εἰς τὴν οἰκίαν μου, σὲ εἰδοποιῶ ἀπὸ τώρα ὅτι, ἐκτὸς ὕδατος, οὐδὲν ἄλλο θὰ πῆξ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐνηγκαλίσθη τὸν Ὀλιβιέρον, τὸν ὁποῖον εἶχα θωπεύσει τὸ πρῶτ' καὶ ὅστις προσεφέρετο ἤδη πρὸς ἐμὲ ὡς πρὸς ἀρχαῖον φίλον καὶ γνώριμον.

Εὐτέρπ. Τόμ. Ζ'. φυλ. 45,

— Γνωρίζεις τὸν κύριον τοῦτον; τὸν ἠρώτησεν ὁ Γάστων.

— Εἶναι ὁ καλὸς φίλος τοῦ πάπα, ἀπεκρίθη τὸ προσφιλέστατον τέκνον μὴ λησμονήσαν τὸ μάθημά του.

Οὕτω μὲ ἐκάλει ἄλλοτε ὁ Ὀλιβιέρος. Ἡ δὲ μήτηρ, ἣν ἡ ἐρώτησις ἡ πρὸς τὸ παιδίον ἀποταθεῖσα εἶχε κατατάραι, μόλις κατέστειλε κίνημά τι χαρὰς δυνάμενον νὰ τὴν προδώσῃ καὶ δραμοῦτα πρὸς αὐτὸ τὸ ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς.

— Αἱ! αἱ! ἀρκοῦν τόσαι συγκινήσεις διὰ μιᾶς! εἶπεν ὁ ἰατρός. Ὁ Κ. κόμης ἔχει ἀνάγκην ἀναπαύσεως. Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ φύγετε καὶ νὰ μου ἀφήσετε εἰς ἡσυχίαν τὸν ἀσθενῆ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν μᾶς ὤθησεν ἡρέμα ἐξω τοῦ θαλάμου.

— Ἐσώθη! ἐσώθη!... εἶπε.

Ἡμεῖς δὲ ἐνηγκαλίσθημεν ἀλλήλους κλαίοντες.

— Μαμὰ, ἠρώτησε τὸ μικρὸν σύρον ἐκ τῆς ἐσθῆτος τὴν Κ. Βαλγρᾶνδ, εἶπα ὡς ἔπρεπε νὰ εἶπω;

— Ναί, θησαυρὲ ὃν ἀπόλεσα καὶ ἀνεῦρον· ναί, φίλτατε ἄγγελε, ὅστις ἐπέταξες εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μοι ἐξάπέσειλεν! ἀνεφώνησεν ἡ Κόμησα ἐγειρούσα αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.

Η'.

Τῷ ὄντι ὁ Γάστων εἶχε σωθῇ. Ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀνέλαβε πάσας τῆς εὐδαίμονος αὐτοῦ ζωῆς τὰς ἔξεις. Πάντες οἱ περὶ αὐτὸν, φίλοι, ὑπηρέται, γυναικοί, πεφροντισμένως ἐτήρουν αὐτὸν ἐν τῇ ἀθῶᾳ ἐκείνῃ ἀπάτῃ δι' ἣς ἀνέλαβε τὸ λογικόν του. Τὸ συνδιαλέγεσθαι μετ' αὐτοῦ, τὸ παρατείνειν τὴν πλάνην του, ἣν ἡ διαρκὴς ἡμῶν φροντίς, ἡ μόνη ἡμῶν μέριμνα. Καὶ ὁ Ὀλιβιέρος αὐτὸς, χάρις εἰς τὴν ἀγωγὴν ἣν παρὰ τῆς μητρὸς ἐλάμβανε, χάρις εἰς ἀγνοῶ τί θαυμασίον ἐνστικτον, ἐφαίνετο σπουδάζων νὰ μιμηθῇ τὰ κινήματα, τὴν φωνὴν, τὰς ἔξεις τοῦ προκατόχου του. Τετραετὲς πένθος καὶ χήρευσις ἰσοχρόνιος εἶχον μὲν ἀφήσει βαθεὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς Κ. Βαλγρᾶνδ ἔχνη, ἀλλὰ καὶ ὁ Γάστων αὐτὸς τοσοῦτον εἶχεν ἀλλοιωθῇ, ὥστε οὐδὲ παρετήρησε καὶ τῆς γυναικὸς τὴν μεταβολὴν, ἄλλως τε, ἡ ὠχρότης τῆς νέας γυναικὸς, τῶν χαρακτῆρων τῆς ὁ μαρasmus καὶ τὸ ἐκ τῶν δακρύων πεφλογισμένον τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐξηγουντο διὰ τῶν ὑποτιθεμένων μακρῶν παρὰ τῷ προσκεφαλαίῳ τοῦ συζύγου ἀγρυπνιῶν τῆς.

Ἀλλ' ὅμως, καθόσον ἀνέκτα τὰς δυνάμεις καὶ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ὑγίαν, ἀνεξήγητὸς τις καὶ κρυφία ταραχὴ συνεστρέφετο ἐν τῇ εἰμαρμένῃ του. Καὶ ἤδη ἡ ἰσχυρὰ τῆς πραγματικότητος συναίσθησις, ἡ τὰς ὄνειροπολήσεις διαδεχόμενη, ἤρχιζε κατ' ὀλίγον παραγκωνίζουσα τὴν κατέχουσαν αὐτὸν πλάνην, παρὰ πάσας δὲ τὰς φροντίδας ἡμῶν αἰφνίδιαι λάμψεις διέλυον τὸν ζόφον τῆς ἀ-

βύσσου ἐν ᾗ εἶχον καταβυθισθῆ τέσσαρα ἑτη ρόδων καὶ ἀπελπισίας· κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου, ὁ Γάσων ἐβύθιζεν εἰς αὐτὴν βλέμμα παράφορον καὶ ἡρώατα ἐκυτὸν ἂν τρώοντι· ὁ πυρετὸς καὶ ὁ λῆρος εἶχον γεννήσει πάντα ἐκεῖνα· τὰ τέρατα ἅτινα συνωθοῦντο ἐν αὐτῇ.

Ἀπὸ τινων ἐβδομάδων μοι ἔλεγεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ. Ἀπείρους προφάσεις εὑρομεν ἡμεῖς ὅπως τὸν ἀποτρέψωμεν τῆς ἐπιθυμίας του ταύτης. Ἀλλ' εἰς μάτην. Πρωτὶν τινα, ἐξέρχεται μόνος καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν οἰκίαν μου. Φθάσας εἰς τὴν αὐτὴν, ἵσταται εἰς τὴν ἀπαίσιον θέσιν καὶ περαιτέρω δὲν προχωρεῖ.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ὁ χαρακτήρ του, ὁ τίως γαλήνιος καὶ προῦς, κατέστη ἀνώμαλος, ἀπότομος, ἄγριος. Ἐπῆρχοντο ἐνίοτε ὥραι καθ' ἃς κατελάμβανεν αὐτὸν μελαγχολία ζοφεροτάτη, ἣν οὐδὲν ἴσχυε νὰ διασκεδάσῃ, καθ' ἃς ἡ παρουσία τοῦ Ὀλιδιέρου ἐκίνηε αὐτὸν εἰς ὀργήν! Ἐνίοτε ἔβλεπον αὐτὸν μετὰ δωσπιστίας, ἐνίοτε ἡ θεὰ του τὸν ἐβύθιζεν εἰς ἑκστασιν εὐδαιμονίας· ἀλλ' ἐν

τῇ εὐδαιμονίᾳ ταύτῃ ἔβλεπον οἱ μάρτυρες τῶν σκηνῶν τούτων καὶ αἰσθημὰ τι ὀδυνηρὸν, ὅξυ ὡς ἡ παραφροσύνη. Ἐφοβοῦμεθα τὴν ὀξυδέρκειάν του καὶ ὑπερεχαίρομεν ἐπὶ τῇ πλάνῃ του. Καὶ ἐνοοῦμεν μὲν ὅτι, μέχρις οὗ δὲν ἐμάνθανε τὴν ἀπαίσιον ἀλήθειαν, ἡ θεραπεία τοῦ λογικοῦ του ἦν ἀτελής, ἀλλ' ὁ ὁ ἱατρὸς συνεβούλευε τὴν παράτασιν τῆς ἀπάτης, ποία δὲ χεὶρ ἤθελε τολμήσει νὰ ἀποσύρῃ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸν καλύπτοντα αὐτοῦ πέπλον;

Ἐν τούτοις ὁ Γάσων παρατηρεῖ ὅτι ἡ γυνὴ του ἐξήρχετο καθ' ἐκάστην, ἐνίοτε μὲν μόνη, πολυλάκις δὲ μετὰ τοῦ Ὀλιδιέρου, χωρὶς ποτε νὰ εἴπῃ τοῦ ἐπορευέτο.

Ἐσπέραν ὁθεντινὰ, καθ' ἣν ἐξήλθον ἀμφότεροι, ὁ Γάσων ἐν ἀγνοίᾳ των τοὺς παρηκολούθησε. Μετὰ πορείαν μίας ὥρας ἐπὶ τῶν πλευρῶν λόφου τινὸς χάνει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀτραπὸν τινα κάμψας. Φθάσας εἰς τοῦ λόφου τὴν κορυφὴν, εἰς μάτην τοὺς ἀναζητεῖ κύκλω περισκοπῶν· ἀποφασίσας λοιπὸν νὰ τοὺς περιμένει

ἐκίθησαν ἐπὶ τοίχου τινὸς χαμηλοῦ θν περιέζωνε
κιστὸς εἰς ἑλλή· μετὰ τινὰς ἡμέρας παρταρεῖ ὅτι
ὁ τοίχος οὗτος ἦν ὁ περιβόλος τοῦ νεκροταφίου
τοῦ χωρίου. Εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ καὶ βραδεῖ βήματι
βαίνων περισκοπεῖ ἐναπρὸς ἐνα τοὺς βναύσους τῶν
χωρικῶν τάφους πάντας σχεδὸν κεκαλυμμένους
ὑπὸ τῆς χλόης καὶ τῶν ἀκανθῶν. Ἐστρεψε δὲ ἡ-
δη τὸ βῆμα ὅπως ἀναχωρήσῃ, ὅτε κατὰ τὴν ἐ-
σχατιάν τοῦ νεκρικοῦ τούτου πεδίου ἀνακαλύ-
πτει, κεκαλυμμένην σχεδὸν ὑπὸ ῥόδωνιων καὶ
αἰγοκλημάτων, πλάκκα μαρμάρινον ἐφ' ἧς ἴστατο
μαρμάρινος ἐπίσης σταυρὸς, θν ἐχρύτουν κατὰ
τὴν στιγμήν ἐκείνην αἱ ἀκτῖνες τοῦ ὁύοντος ἡ-
λίου. Ἐπλησίασε πρὸς τὸν τάφον τούτον καὶ ἀ-
νέγνω ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν.

Ὁλιβιέρρος Βαλγάρδ,

Ἀποθαίωρ

Τῇ 2. Σεπτεμβρίου 1840

Εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν.

Δεὸν ὑπὲρ τοῦ πατρός σου, ὦ φίλιον τέκνον!

Θ'.

Τὸ πᾶν ἐνόησε τότε ὁ Γάστων.

Γονυκλινῆς ἔπεσε καὶ ἐπὶ πολὺ διέμεινεν ἐπὶ τῆς
γῆς στηρίζων τὸ μέτωπον.

Ὅτε δὲ ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν, ἡ Κ. Βαλγάρνδ
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσταντο ἐνώπιόν του ὡς δύο ἀγ-
γελοι φύλακες.

— Ὁ Θεὸς μᾶς τὸν ἀπέδωκε, φίλε μου, εἶπεν
ἡ νέα γυνὴ ὠθοῦσα τὸν Ὁλιβιέρρον εἰς τὰς πατρι-
κάς ἀγκάλας.

— Ὁ Θεὸς εἶναι οἰκτιρῶν, ἀπεκρίθη ὁ Γά-
στων, καὶ ἐσφιγξε τὸ παιδίον ἐπὶ τῆς καρδίας
του.

Σήμερον δὲ, προσέθετο ὁ Μίριος περαιώσας τὴν
ἀπλὴν ταύτην διήγησιν, ὁ Γάστων πιστεύει εἰς
τὴν θεῖαν πρόνοιαν.

Κατὰ τὸ Γαλλ.

Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΝΑΩΝ.

Τῶν ναῶν ἡ ἀρχαιότης ἐστὶν ἀναμφισβήτητος·
ἀγνοεῖται ὁμῶς πότε ἰδίως οἱ πρῶτοι ἐκ τού-
των ἠγέρθησαν. Ἐπειδὴ ἡ εἰδωλολατρεία, ὀλί-
γον ὕστερον τοῦ κατακλισμοῦ, ἀνεφάνη τὸ πρῶ-
τον ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τῇ Αἰγύπτῳ διὰ τοῦτο ἐν
ταύταις ταῖς χώραις ἐστὶ ζητητέον πᾶν τὸ ἀφο-
ρῶν τὴν ἀρχὴν τῆς τε λατρείας καὶ τῆς χρήσεως
τῶν ναῶν.

Τὸ σύστημα τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῶν τελε-
τῶν δὲν κατέστη συνάμα· ἀλλὰ κατ' ὀλίγον·
διότι ἐν ἀρχῇ παχυλῶς πως οἱ ψευδεῖς θεοὶ ἐλα-
τρεῖσθαι δι' ἐγχειρομένων ἐν τοῖς ἀγροῖς λιθίνων ἢ
χορτοπλινθίνων βωμῶν καὶ οὗτοι ἦσαν αἱ μύ-
ναι προπαρσκευαῖ εἰς προσφορὰν θυσιῶν· χρόνῳ
δὲ ὕστερον ὑποδομήθησαν οἱ περιβόλοι, οἱ καίτοι
καὶ οἱ Ναοί. Φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύ-
πτιοι ἐπὶ Μωϋσείῳ, δὲν εἶχον ναοὺς· διότι ἡ περὶ
τούτου σιωπὴ αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ βεβαιότητι.

Δὲν λογίζεται παράλογον, ἐὰν πιστεύσῃ τις ὅτι
ἡ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῶν Ἑβραίων κατασκευα-
σθεῖσα ἐν τῇ ἐρήμῳ σκηνή, ὡς φορητὸς ναὸς, ἦν
ὁ πρῶτος, ὅστις ἐγνώσθη καὶ ἐχρησίμευσεν ἀντὶ
παραδείγματος πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους.

Τὸν φορητὸν τούτον ναὸν μνησθέντα τὰ ἔθνη,
δι' ὧν οἱ Ἰσραηλίται διήλθον, ἤγειραν καὶ αὐτὰ
παρ' αὐτοῖς ὅμοιον ἐκείνου. Ὁ ὑπὸ τῆς Γριπῆς
μνημονεύμενος παρὰ τοῖς Φιλισταίοις ναὸς τοῦ
Δαγῶνος π. θανῶς, ἔγινε κατὰ μίμησιν τῆς τε
σκηνῆς καὶ τοῦ περιβόλου αὐτῆς· καὶ τοῦτο ἀπο-
δεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶχε τόπους
κρυπτοῦς, ἅδυνα λεγομένους καὶ θεωρουμένους
ἴσους τοῖς ἁγίοις τῶν ἁγίων.

Πάντα συντελοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ἔ-
θος τοῦ οἰκοδομεῖν ναοὺς μετέβη ἀπὸ τῶν Αἰγυ-
πτίων πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη. Ἡ Ἀσσυρία, κατὰ τὸν
Λουκιανόν, ἡ Φοινίκη, ἡ Συρία καὶ ἄλλαι περὶ
αὐτῶν χώραι ἔσχον τοῦτο τὸ ἔθος παρὰ τῶν Αἰ-
γυπτίων, ὃ ἔπειτα διὰ τούτων καὶ τῶν Φοινίκων
μετήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν
Ῥώμην. Ἡ δόξα αὐτῇ στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως
ταῦ Ἡροδότου, καὶ ἐπὶ τῶν σφραγισμάτων μνη-
μείων τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ πρῶτοι ναοὶ ἐν μὲν τῇ
Ἑλλάδι ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος (1), ἐν
δὲ τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Ἰαννοῦ (2).

Οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων συντίθεντο ἐκ διαφόρων
μερῶν· ὧν ἡ γνῶσις ἐστὶν ἀναγκαία πρὸς κατὰ-
ληψιν τῶν γενομένων περιγραφῶν αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον μέρος ἐλέγετο πρόναος (3)· ἔθλα ἦν
ὁ λουτήρ, ὃ φέρων τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, χροῦμενον
καθίρσιον ὕδωρ πρὸς καθαρισμόν καὶ ἁγιασμόν.

(1) Ὁ Δευκαλίων Προμηθεὺς, σύμβιος τῆς Πέρ-
ρης, ἐσώθη μετ' αὐτῆς διὰ νηὸς ἐπὶ τοῦ Περ-
νασσοῦ ἀπὸ τοῦ Θεσσαλικοῦ κατακλισμοῦ.

(2) Ὁ Ἰάνος, ἀναξ τῶν Περραιβῶν πόλεως Θεσ-
σαλίας, παραιτήσας αὐτὴν ἀπόκισε περὶ τὸ 1330
ἔτος π. Χ. εἰς Λάτιον, οὗ τοὺς κατοίκους ἀγρίως·
καὶ σχεδὸν ἀθρήσκως ζῶντας ἐπολίτισε διὰ σφῶν
καὶ πρᾶξων νόμων.

(3) Ὁ πρόναος ὠνομάζετο καὶ πρόδομος, πρὸς-
τοον, προπύλαια καὶ πυλῶν, καὶ ἐβλεπε πρὸς ἀ-
νατολὰς, ἡ δὲ πύλη τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναὸν ἦν
ἐν μέσῳ τοῦ προναοῦ, ἔχουσα ἐνώπιόν τὸν βωμόν,
ἐνθα ἐγίνοντο αἱ θυσίαι. Ὁ πρόναος συνίστατο
ἐκ κιόνων.